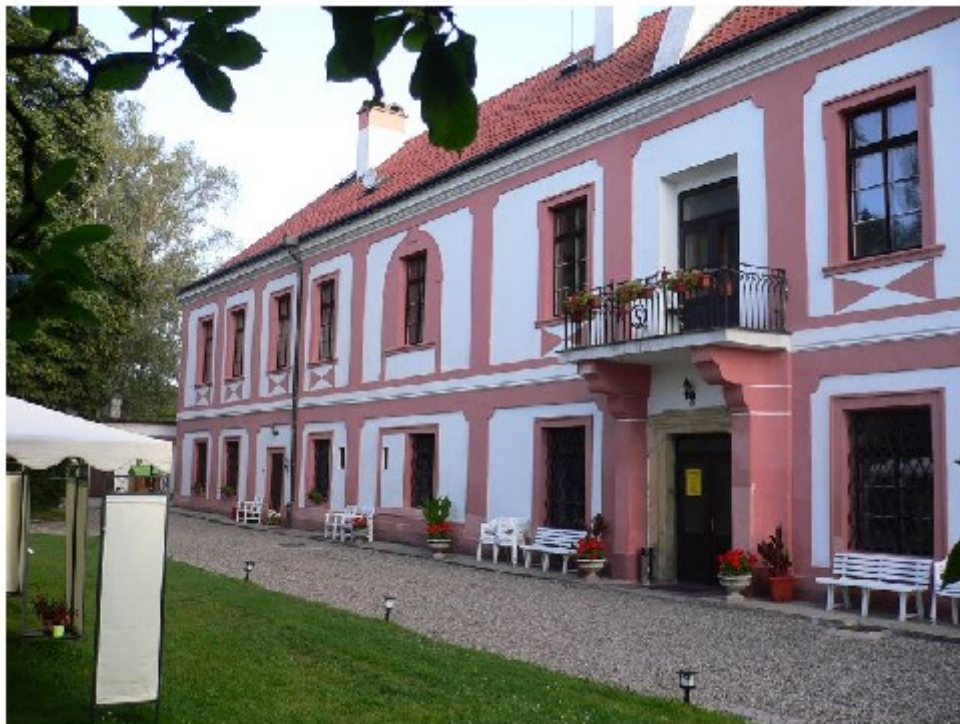

Myšlení, řeč, jazyk

Věda, její jazyk, paradigmatata, metody, tradice, krize a revoluce

pátek 21. června 2013
zámek Lobeč

Přípravný výbor:
Felbáb Jiří
Šlosarová Anna
Rudolf Vladimír
Rynda Ivan

Věda, její jazyk, paradigmaty, metody, tradice, krize a revoluce

Vážené kolegyně, milí kolegové,

úvodní slovo lze využít k tomu, aby dodalo argumenty a přesvědčilo, proč se akce zúčastnit. Či ke zdůvodnění, proč bylo zvoleno právě dané téma.

Přidrží se problematiky, která je mi nejbližší. Správa počítačových systémů, administrace sítí, psaní a udržování programů jistě nejsou teoretickou vědou, možná jsou aplikovanou vědou, pravděpodobně jsou inženýrskou disciplínou.

V odborných textech zabývajících se výše uvedenými tématy se velmi často narazí na paradigmaty, metody či metodologie. Můžeme číst například "Objektově-orientované programování je programovací paradigma, které reprezentuje koncepty jako objekty." či "Nedávno se objevila řada jazyků, které jsou primárně objektově orientované, nicméně kompatibilní s procedurální metodologií, například Python nebo Ruby."

Určitě se mnohdy jedná o pojmy, jejichž význam je přetížený a mají různé konotace. Z kontextu pak není obtížné zjistit, co měl autor na mysli. Někdy to může být použití přesné, jindy může vyžadovat jisté úsilí zjistit, zda měl metodologií autor na mysli skutečně teorii metody a zda by nebylo místo paradigmatu jednodušší a srozumitelnější použít třeba termín přístup?

John Willbanks z Creative Commons v úvodu svého eseje "Viděl jsem změnu paradigmatu a touto změnou jsme my (I Have Seen the Paradigm Shift, and It Is Us)", publikovaném ve sborníku Čtvrté paradigma (The Fourth Paradigm) říká: "Vždy lehce znervózním, když slyším hovořit o změnách paradigmatu. Tento termín byl vyprázdněn jeho nepřesným běžným používáním – dokonce se z něj stal vtip v Simpsonových."

To je ovšem jen drobný příklad, celý problém je daleko širší. Jaká je dnešní věda, s jakými problémy se potýká a jakými krizemi prochází?

Jiný příklad, z jiné situace. Před několika lety, na obhajobě, kam jsem byl pozván jako oponent, se po obhajobě rozvinula zajímavá diskuse. Má nebo nemá být magisterská práce vědou? Ponechám stranou vlastní otázku, která je určitě zajímavá, ale už trochu mimo téma našeho setkání.

Tou klíčovou otázkou v našem kontextu je, co by rozhodovalo o tom, zda práce je nebo není vědou? Téma? Metody zkoumání? Způsob vyvozování závěrů ze zjištěných fakt? Přínos?

Má pravdu Richard Feynman když ve svém textu „Věda, která není vědou“ („Science Which is Not Science...“) ve sborníku „The Pleasure of Finding Things Out“ tvrdí, že společenské vědy nejsou vědami, protože nepostupují vědecky, nemají žádné zákony a nic nevynalézají?

Nebo Thomas Kuhn, který ve Struktuře vědeckých revolucí definuje vědu jako „strukturu fakt, teorií a metod shromážděných v momentálně platných textech“? A fakt, že Kuhna, vzdělaného ve fyzice, během stáže strávené mezi vědci společenských oborů, zarazila míra vzájemného nesouhlasu mezi badateli ve společenských vědách, pokud šlo o legitimitu vědeckých problémů a metod?

Bylo by například možné uvést magisterskou práci tím, že by autor v hned v úvodu prohlásil „Za prvé chci říci, že si od nikoho nenechám předepisovat, jakou terminologii bych měl používat. Hlavní je, že je terminologie jasná.“ jako Karl Popper ve svém textu „A Priori – A posteriori“? (ve sborníku *Alle Menschen sind Philosophen*)

Velkou výhodou všech uvedených citací je, že se jednalo o eseje. Esej není normativní text. Václav Bělohradský ve Společnosti nevolnosti cituje Milana Kunderu, který říká: „esej nepatří do oblasti vědy, ale literatury“. Poznáme ho podle toho, co v něm není: „terminologie určená expertům, interpretační mřížka, sdílená armádou specialistů...výběr argumentů, které si zaslouží pozornost díky tiché kolektivní dohodě.“ A Bělohradský dodává: „Esejismus je argumentující konverzace, z níž žádné téma není vyloučeno pod záminkou *odbornosti*.“

Přednášky, které jsou na programu setkání, umožní vytvořit si představu o typologii současných věd i o problémech, se kterými se potýkají, i o metodách, které používají. Zabývají se filosofií vědy, jejím jazykem i pojmovým aparátem, na příkladech z přírodních i společenských věd. Přestože jsme se

uvedenými tématy na našich akcích v minulosti několikrát zabývali, v takto ucelené podobě je téma představeno poprvé.

Děkuji všem přednášejícím, kteří přijali pozvání, děkuji Ivanu Ryndovi, který pomohl sestavit program.

Naše mezioborová setkání nemají jiné ambice, než umožnit zájemcům podívat se za hranice vlastní profese, občas si poopravit názor tam, kde se spíše jednalo o klišé než o skutečnou znalost, setkat se s těmi, kteří problémům rozumějí a vytvořit prostor pro diskusi.

Vzhledem k tomu, že se setkání podobné letošnímu koná už po dvanácté, věřím, že díky kompetentním přednášejícím, vnímavým posluchačům, i principům, na kterých sdružení funguje, se nám naplňovat tyto ambice snad daří,

Na shledanou v červnu na Lobči,

Jiří Felbáb
za programový výbor setkání

Program setkání

10:45	Pro zájemce : prohlídka hradu Houska	viz níže
12:30	Oběd, registrace	
13:15	Úvodní slovo	Jiří Felbáb
13:45	Dualismus věd a jednota metody	Miloš Havelka
14:35	Reflexivita poznání a skutečnosti	Václav Tollar
15:25	Přestávka na kávu	
16:00	Krize ve fyzice	Petr Pospíšil
16:50	Antropologická masáž kultury	Hedvika Novotná
17:40	Lobeč, historie a současnost místa i kraje	Zuzana Pavlík-Šimonková
18:30	Večeře	

Konferenční poplatky

Kategorie	Vložné	Strava	Nocleh	Celkem s noclehem	Celkem bez noclehu
Zaplaceno do 14.6.2013 členové	500	380	300	1180	880
Zaplaceno po 14.6.2013 členové	600	380	300	1280	980
Zaplaceno do 14.6.2013 nečlenové	700	380	300	1380	1080
Zaplaceno po 14.6.2013 nečlenové	800	380	300	1480	1180

Je možné si objednat účast na akci i bez ubytování.
Večeře je formou grilu, pivo, mimo jiné, i místní Podkovář.

Houska

Hrad založil v počátcích své vlády Přemysl Otakar II, před vznikem Bezdězu centrum celé oblasti. Později v majetku pánů z Dubé, koncem 16. století přestavěn na renesanční zámek. V hradní kapli dochované fresky z první poloviny 14. století. Byl častým cílem cest Karla Hynka Máchy. Patří mezi Přemyslovky nejlépe dochované královské hrady..

Prohlídka začíná v 11:00, je třeba počítat s 10 minutami na cestu z parkoviště ke hradu, proto 10:45. Vstupné je 70 Kč a hradí se na místě individuálně obvyklým způsobem.

Houska, Lobeč a okolí je na mapách KČT 16, Mělnicko a Kokořínsko.

Úvodní slovo

Proč téma věda, její jazyk, paradigmaty, metody, tradice, krize a revoluce?

Jiří Felbáb

Dualismus věd a jednota metody

Miloš Havelka

Důvody Descartesova přerušení historických studií. Vicova polemika. Objektivita a „sebevztažení“. Vysvětlení a porozumění, abstrakce a typologie. Porozumění výkladem. Vědy nomotetické a idiografické. K. R. Popper a „logický pozitivismus“: rekonstrukce pokroku poznání versus rekonstrukce jazyka vědy. „Popperovská revoluce“. Společné pojmy moderní vědy: antiindukcionismus, falzifikace, fallibilismus. O potřebnosti teorie v moderních vědách. „Jelcinovo srdce“ a tři paradigmaty teorie v historických a společenských vědách.

Miloš Havelka

Vystudoval Filosofickou fakultu UJEP (dnes MU) v Brně, studium ukončil v roce 1968. Poté pracoval jako odborný, vědecký a samostatný vědecký pracovník v Ústavu pro filosofii a sociologii ČSAV v Praze, v Ústavu pro teorii a dějiny vědy ČSAV jako vedoucí oddělení teorie a filosofie vědy, dále pak jako vedoucí vědecký pracovník Sociologického ústavu AV ČR.

V letech 1998 – 2000 byl členem Vědecké rady FF UK, roku 1999 byl zvolen do vědecké rady AV ČR, 2001 byl jmenován profesorem MU v Brně

Působil či působí na řadě zahraničních universit a vědeckých institucí (TU Chemnitz, Collegium Pontes v Görlitz, Collegium Carolinum Mnichov) a spolupracoval na společných projektech s řadou zahraničních pracovišť (Institut für die Wissenschaften vom Menschen ve Vídni, Universita Saarbrücken, Institut für Europäische Geschichte v Mohuči, MU Mnichov)

Je členem redakční rady řady odborných časopisů (Soudobé dějiny, BOHEMIA (Mnichov), Dějiny-Teorie-Metoda, MODERNE (Innsbruck), byl šéfredaktorem českého Sociologického časopisu

Je předsedou vědecké rady Národního musea Praha (sekce humanistická)

Je profesorem na FHS UK (přednášky: Sociologie náboženství, Vybrané problémy politické antropologie, Základy filosofie dějin a sociální filosofie, Středoevropské konstrukce Střední Evropy) a externím učitelem na fil. fak. UK v Praze.

Reflexivita poznání a skutečnosti

Václav Tollar

Proč se humanitní vědy nemohou jednoduše podříditi paradigmatu, které tak úspěšně funguje v přírodních vědách? A proč nakonec i taková výspa moderní přírodovědy, jakou je experimentální částicová fyzika, naráží při svém poznání na nečekané paradoxy? Jsou to jen dětské nemoci spojené s pokrokem poznání, nebo je v přírodovědné metodologii, jak ji běžně chápeme, nějaká vážnější chyba? A v čem by eventuálně mohla spočívat? Pokusíme se o jedno takové vysvětlení, které se zakládá na pojmu reflexivity, tedy oboustranného vztahu mezi poznáním a skutečností. Ukážeme si, kam až může vést, když si vědci tohoto vztahu nejsou vědomi. A možná tím bezděčně nahlodáme nejnovější „čtvrté paradigma“, které se tak líbí lidem od počítačů, protože právě jim světuje vedoucí roli v dalším vývoji civilizace.

Václav Tollar

Vystudoval matematickou analýzu na MFF UK a postgraduálně se věnuje filosofii na FF UK. Patnáct let také pracoval jako statistik, specialista na data mining a manažer ve výzkumu trhu a veřejného mínění. Zajímá se o problémy poznání, pojmové myšlení a perspektivy demokracie. Snaží se navazovat na myšlení filozofa Ladislava Hejdánka a spolupracuje na vytváření jeho digitálního archivu (<http://www.hejdanek.eu>). Vedle toho se věnuje různým aktivitám zaměřeným na talentované středoškolské a vysokoškolské studenty, například ve Škole Aria (<http://ario.info>).

Krize ve fyzice

Petr Pospíšil

Fyzika na konci 19. století byla považována za téměř uzavřenou vědu, ve které už není nic zásadního k objevení. Newtonovské objektivní a deterministické pojetí popisování přírody bylo považováno za jediné správné. Věřilo se, že vesmír a vše v něm se podaří vysvětlit na základě jednoduchých mechanických zákonů. S příchodem kvantové mechaniky, která popisuje chování atomů a molekul, se tento koncept přístupu ke skutečnosti zhroutil. Fyzika musela přijmout celou novou poznatku a pojmů a zároveň byla nucena některé staré a dobře pochopitelné pojmy od základů přehodnotit. Tato proměna vyprovokovala nejen revoluční úvahy o světě kolem nás, ale vynikla také celá nová odvětví fyziky s přesahy do praktických aplikací.

Petr Pospíšil

Vystudoval fyziku, se zaměřením směrem k biologii, na MFF UK. V současné době pokračuje na doktorském studiu na MFF UK a svou práci vypracovává na Ústavu fyzikální chemie Jaroslava Heyrovského.

Antropologická masáž kultury

Hedvika Novotná

Sociokulturní antropologie se jako vědecký obor konstitovala koncem 19. století mj. v souvislosti s vymezením pojmu kultura jako analytického pojmu, označujícího ty schopnosti, představy a formy chování, které si lidé osvojili jako příslušníci společnosti. Jinými slovy, sociokulturní antropologie se od svých počátků zabývala podobnostmi mezi lidmi resp. společnostmi na straně jedné a na straně druhé zároveň jejich odlišnostmi. To ovšem předpokládalo kulturu v dané společnosti integrovanou, sdílenou a především poměrně jasně ohraničenou. Důsledky současných globalizačních procesů však takový koncept pojetí kultury zpochybňují. Pokusím se nastínit, okolo kterých problémových témat se současná diskuze o sociokulturní antropologii jako vědě o kultuře odvíjí a jak se ten který přístup odrážel a odráží v metodologii empirického výzkumu, tj. v pojetí etnografie jako distinktivní metody oboru.

Hedvika Novotná

Působí jako asistentka sociokulturní antropologie na FHS UK a zároveň vedoucí Společenskovědního modulu tamtéž. V disertační práci se zabývá vyjednáváním individuální a kolektivní paměti na příkladu postholocaustu. Vedle toho se věnuje týmovému etnografickému výzkumu současné vesnice, problematice subkultur a metodám empirického výzkumu sociálních věd. Je šéfredaktorkou anglické edice časopisu Lidé města / Urban People.

Lobeč. Historie i současnost místa i kraje.

Zuzana Pavlík-Šimonková

Vystudovala Provozně-ekonomickou fakultu České zemědělské univerzity. Ve firmě Ing. Jaromír Šimonek vede divizi turistiky a nemovitostí, do jejíž správy spadají i zámky Lobeč a Nový Stránov a hrad Houska.

Kdy	Setkání začíná v pátek 21.6.2013 od 11:45, respektive 12:30 hodin. Oficiální program končí tentýž den do 20 hodin, neoficiální část pak končí v sobotu 22.6.2013. Stravování je zajištěno do sobotní snídaně.
Kde	Zámek Lobeč Lobeč 1 277 36 Lobeč http://www.dvur-lobec.cz
Jak se přihlásit	Na setkání je nutné se přihlásit pomocí webové aplikace http://www.europen.cz Případné další informace u pí. Šlosarové: tel: 377632701 fax: 377632702 e-mail: europen@europen.cz
Co zahrnuje účastnický poplatek	Vložné, občerstvení během přestávek. Ubytování a strava je hrazena samostatně.
Úhrada poplatku	č.ú. 478928473, kód banky 0300 variabilní symbol v elektronické přihlášce společnost EurOpen.CZ, Univerzitní 8, Plzeň IČO: 61389081 Společnost EurOpen.CZ není plátcem DPH.
Neúčast	Při neúčasti se účastnický poplatek nevrací.
Doklad o zaplacení	Zašleme v rámci vyúčtování po skončení semináře.
Uzávěrka přihlášek	20.6.2013 nebo při naplnění kapacity sálu. Zajistit ubytování je možné do vyčerpání ubytovací kapacity (zhruba 30 míst).
On-line přihlášky	Elektronická přihláška je na adrese http://www.europen.cz V programu konference může dojít k drobným časovým i obsahovým změnám.
Kapacita	Kapacita přednáškového sálu a ubytovací kapacita hotelu limitují počet účastníků na 50, ubytování lze zajistit pro 30 účastníků. Minimální počet účastníků je 20.
Další informace	Požíování audio či video záznamů bez svolení přednášejících a organizátorů konference není povoleno.

